

Kwestie

ZO BELANGRIJK IS EEN FINANCIËLE OPVOEDING

Praten over geld, dat doen wij Nederlanders liever niet. En geld in relatie tot je peuter, kleuter? Zakgeld geef je toch pas als ze 6 of 7 zijn? Klopt. Maar: praten en leren over geld, daar begin je liefst al veel eerder mee.

TEKST FEMKE ZULEMA BEELD GETTY IMAGES

van geld

Van leren dat nee ook echt nee is tot fietsen, doorslapen, emoties begrijpen en je buurjongen vooral geen beuk verkopen. Een kat aaien, tandenpoetsen, zelf aankleden, in bomen klimmen, stampen in plassen tot de eerste keer alleen op het kinderdagverblijf: schrijf het rijtje onderwerpen die de revue passeren als je een kind opvoedt maar eens uit. Geen verrassing: de lijst is lang. En wordt hoe ouder je kind is, hoe langer. Vast niet terug te vinden op je lijst: leren omgaan met geld. Althans, niet in de peuter- en kleuter-tijd. Jammer, zeggen experts. Want een financiële opvoeding start al jong, zelfs voordat ze op zes- of zevenjarige leeftijd voor het eerst zakgeld krijgen.

GELD IS BELANGRIJK Simpel gezegd: goed met geld omgaan betekent in de basis dat je inkomsten en uitgaven in balans zijn. Dat je niet meer uitgeeft dan dat er binnenkomt, en een beetje opzij hebt gezet voor als het anders gaat dan gepland. Is dat proces uit balans, dan kan dat zorgen voor geldstress. Geldstress komt in alle lagen van onze samenleving voor. De cijfers: slechts een op de vijf Nederlanders heeft een gezonde financiële houding. Hoewel vier op de vijf zegt de financiën nauwlettend in de gaten te houden, vertonen ze niet het gedrag dat daarbij hoort. Bijna drie op de tien Nederlanders (27 procent) kunnen geen onverwachte kosten opvangen of hebben geen idee of ze dit kunnen. Bij verlies van hun belangrijkste inkomstenbron kan 33 procent van de Nederlanders en bijna de helft (47 procent) van

de jongeren minder dan drie maanden kosten voor levensonderhoud betalen. Een op de vijf jongeren vindt de eigen geldsituatie uitzichtloos, aldus het onderzoek van Motivaction in opdracht van Wijzer in Geldzaken in februari 2023, dus vóór de grootste prijsstijgingen. Cijfers van het Nibud uit 2022 liegen er ook niet om: 42 procent van de huishoudens heeft het afgelopen jaar te maken gehad met een of meer betalingsproblemen en 14 procent staat maandelijks of altijd rood. 'Geld is de meest voorkomende reden waarom mensen uit elkaar gaan,' zegt Anne Abbenes. Ze onderzoekt als financieel psycholoog de invloed van ons brein, emoties en onbewuste overtuigingen op ons financiële gedrag en pleit al jaren voor praten over geld en financiële educatie, van jongs af aan. 'De meeste ruzies in de samenleving of in een huwelijk gaan over geld en geld is de nummer één veroorzaker van stress. Door je kind van kleins af aan een goede financiële opvoeding mee te geven, geef je 'm een goede basis voor later.' Kortom: alle reden om je kind financieel goed op te voeden. Maar hoe pak je dat aan?

EIGEN GELDSYSTEEM Wat is een goede financiële opvoeding? Abbenes: 'Dat kinderen leren een gezonde relatie te hebben met geld. Een gezonde relatie is de basis, de fundering van het huis. In die gezonde relatie zijn geldzaken bespreekbaar en beheersen ze niet je leven.' Belangrijk hierin is hoe je zelf als opvoeder met geld omgaat. Kinderen >

‘ALS KIND KRIJG JE ONBEWUSTE OVERTUIGINGEN EN NORMEN MEE OVER GELD’

leren door het gedrag van hun ouders te observeren en dat geldt ook voor een onderwerp als geld, zegt Abbenes. Kinderen kijken al op heel jonge leeftijd af bij hun ouders en besluiten dan, onbewust, of zij dit gedrag kopiëren of het tegenovergestelde gaan doen. Daarom is het zo belangrijk dat je als ouder zelf inzicht hebt in hoe je naar geld kijkt, hoe je ermee omgaat, welke emoties je laat zien en wat je zelf hebt geleerd van je eigen ouders. Abbenes: ‘Als kind krijg je onbewuste overtuigingen en normen mee over geld. Als je jong bent, wordt dat in je brein als een geldblauwdruk opgeslagen. Je brein verwerkt dat weer in een soort geldscripts: onbewuste geldroutes met bepaalde geldgewoontes. Als je later als volwassene geldbeslissingen maakt, draait datzelfde draaiboek automatisch af in je brein. Je volgt dus je voorgeprogrammeerde geldroute. Daar ben je je niet bewust van. Krijg je een relatie, dan nemen jij en je partner allebei je eigen geldsysteem mee.’ Daarom, benadrukt Abbenes, is het goed als ouders samen praten over geld. En nee, dat gesprek gaat niet alleen over de gezamenlijke rekening en hoe jullie de financiën verdelen. Maar meer over: wat heb je geleerd van je eigen ouders op het gebied van geld? Waar wil je je geld wel en waar niet aan uitgeven? Abbenes: ‘Ook een goede vraag om te bespreken: wat is je beste geldherinnering en wat je slechtste? Het is belangrijk om samen te bespreken welke boodschappen jullie rondom geld willen overdragen op je kind.’ (Zie kader hoe je samen precies zo’n gesprek kunt voeren.)

Geldovertuigingen? Wat zijn dat dan? ‘Je hebt honderden overtuigingen, normen, die maken hoe je met geld omgaat. Sommige overtuigingen helpen je in een financieel gezond leven, maar ze kunnen ook verstorend zijn. We verdelen ze in vijf hoofdcategorieën: vermijding, geldvoorzichtigheid, gemakzucht, aanbidding en status. Dan kun je denken aan een over-

Samen één lijn

Hoe zorg je ervoor dat jij en je partner op één financiële lijn zitten? Tips voor een goed gesprek van Anne Abbenes:

- 1** **Probeer een tijdstip af te spreken waarop jullie in rust samen kunnen praten. Ga bij elkaar zitten, knie tegen knie, geen tafel ertussen.**
- 2** **Eerst begint de een met praten, luister en ga niet in je hoofd alvast een antwoord proberen te verzinnen. Vat het verhaal samen en dan is de ander aan de beurt.**
- 3** **Gebruik een kookwekker. Bespreek je geldwensen, wat je lastig vindt, welke zorgen je hebt, wat je van je eigen ouders geleerd hebt. Een leuke vraag: wat zou jij tegen geld zeggen als het een persoon was en wat zou geld antwoorden?**
- 4** **Voor sommige stellen een handige tip: een bedrag afspreken dat je allebei kunt uitgeven zonder overleg. De rest bespreek je wel eerst met elkaar. Hoe meer mensen gezamenlijk doen met hun geld, hoe kleiner het risico op ergernissen, ruzies en dus ook een scheiding.**
- 5** **Spreek af dat jullie de geldzaken samen doen en wanneer. Onthoud: je ergert je aan iemands onbewuste geldovertuigingen, niet aan de persoon zelf.**

tuiging als: ‘Je moet hard werken voor je geld’ of ‘Ik geef graag fooi in een vol restaurant’ of ‘Geld moet rollen’. Die laatste overtuiging kan natuurlijk zo zijn, maar als het geld niet rollend binnenkomt, dan werkt dat niet. Sommige mensen koppelen de waarde van hun spullen aan hun eigenwaarde, dan is geld kunnen uitgeven een statussymbool. Misschien kiezen deze mensen wel een baan die niet bij ze past, maar hun bankrekening wel goed vult.’ Al eens een aankoop verstoort voor je partner in de kast? Of heeft je partner ineens een auto aangeschaft zonder overleg omdat hij per se dat model op de oprit wilde hebben staan? (Ja, het gebeurt!) Dit kan zorgen voor een verstoorde geldovertuiging bij je kind: je voelt je beter over jezelf als je een aankoop, in dit geval een dure, doet. Jouw eigenwaarde wordt uitgedrukt in de spullen die je hebt en die moeten altijd mooier, nieuwer en duurder zijn dan bijvoorbeeld die van de buurman.

HOE BEGIN JE? Johanneke Mijnhardt, auteur van *Ik stuur je een tikkie, over financieel opvoeden van kinderen in 7 stappen*, benadrukt ook dat hoe eerder je begint met de financiële opvoeding, hoe beter het is: ‘Wat je als ouder doet, heeft veel effect. Maar zoals dat normaal gaat met vaardigheden aanleren als eten of op het potje plassen: leren omgaan met geld is een proces dat door blijft gaan totdat je kind het huis uit gaat, bij wijze van spreken. Je kent

vast die marshmallowtest, waarin kinderen voor een bak spekjes zitten, maar er niet aan mogen komen. Lastig, want ze willen het NU. Je behoefte uitstellen is bijvoorbeeld een handige vaardigheid als je kijkt naar aankopen doen. Je kunt al jong spelletjes spelen met je kind waarin ze leren om even te wachten.’ Met andere spelletjes, waarin ze geld geven voor een product, zoals winkeltje of de ijsjeverkoper, kun je niet vroeg genoeg beginnen. Betalen met plastic muntjes heeft al effect, zegt Abbenes. Mijnhardt: ‘Geef ze ook al vroeg een spaarpot, waarin de centjes rammelen. Nu kun je de waarde van een muntje pas vanaf een jaar of 5, 6 inschatten, dus dat 2 muntjes van 20 cent minder waard zijn dan 1 euromuntje, maar zo raken ze gewend aan verschillende soorten muntjes. En soms kunnen ze er wat uitpakken om bijvoorbeeld zelf een ijsje te kopen.’

BLIJF POSITIEF Ook leuk is samen boodschappen doen en beginnen met de zin: ‘We hebben centjes op onze plastic pas gezet en daar gaan we nu boodschappen van doen. Wat kunnen we daar allemaal van kopen?’ Abbenes: ‘Zo leert je kind in de winkel op een positieve manier: hoeveel centjes hebben we, wat gaan we kopen? Ruim vervolgens thuis samen de boodschappen op en maak er een spelletje van door bijvoorbeeld samen de producten op het bonnetje te zoeken. Zo leren ze welke prijs een product heeft. Dat kan al vanaf een jaar of vier.’ Belangrijk in een financiële opvoeding, en iets wat je ook van kleins af aan kunt doen: blijf positief en benadruk wat er wél kan. Ook als jullie het financieel zwaar hebben. Abbenes: ‘Zeg geen dingen als: “Hier hebben wij geen geld voor.” Benoem wat je wél hebt. Positief blijven, hoe lastig het soms ook is.’ Als je bijvoorbeeld niet op vakantie kunt, of amper kunt rondkomen. ‘Maak er dan een spannend avontuur >

‘GEEF ZE OOK AL VROEG EEN SPAARPOT, ZO RAKEN ZE GEWEND AAN MUNTJES’

‘JE KIND ZAL MINDER SNEL IN DE SCHULDEN KOMEN EN VERSTANDIGERE KEUZES MAKEN’

van: onze vakantie is dat we ergens gaan picknicken. En ja, dat is extra moeilijk omdat je je vaak een slechte ouder voelt als je kind iets niet kan wat andere kinderen wel kunnen. Een doodoener, maar het allerbelangrijkste wat je je kind kunt geven is tijd en aandacht. Dat wordt ontzettend gewaardeerd, kinderen zijn ook echt blij met een picknick in de buurt.’ Mijnhardt voegt toe: ‘Maak duidelijk aan je kind dat je keuzes maakt. Dat geeft aan dat je grip hebt als ouder. Dus: “We kiezen er deze week voor om te picknicken want we willen wat extra sparen.” Kinderen ervaren dan dat hun ouders controle hebben over de situatie.’ Let ook op met zinnigjes die je in de drukte van de dag misschien weleens zegt: ‘Ik heb geen tijd, ik moet geld verdienen.’ Besef dan als ouder, benadrukt Abbenes, dat dit soort financiële momenten zorgen voor geldovertuigingen bij je kind. Geld verdienen kan je kind dan koppelen aan het hebben van geen tijd voor hem of haar. Dat is verstorend. Je kunt ook zeggen: ‘Ik ga nu even bellen, ga jij met oma naar de speeltuin en als je terug bent gaan we samen kleuren.’

MAGISCHE BETAALMUUR Betaalgedrag van kinderen is veranderd, berichtte ABN AMRO recent. ‘Contant geld speelt nog nauwelijks een rol bij de jongste generatie. Omdat het bij digitale betalingen minder zichtbaar is wat je uitgeeft en overhoudt, hebben kinderen vaak minder besef van de waarde van geld. Het is dus belangrijk dat ze al op jonge leeftijd leren omgaan met digitaal geld,’ schrijft de bank. Ook hier geldt weer: praat erover. Abbenes: ‘Leg tijdens het pinnen bijvoorbeeld aan je peuter of kleuter uit: “Als je gaat werken, verdien je centjes, dat geld kan ik op de pinpas zetten of uit de muur halen. Daar kopen we dan eten van.” Geld, als onderwerp moet de normaalste zaak van de wereld worden in jullie gezin.’ Over die pinpas gesproken: blijf ook contant dingen

afrekenen met je kind, benadrukt Abbenes: ‘Geld is voor ons brein een vrij nieuw concept en moeilijk om te verwerken, helemaal als je iets digitaal uitgeeft. Betaal je iets cash, dan voel je de *pain of paying*, dus je voelt letterlijk dat je het uitgeeft. Daarbij, zo blijkt uit onderzoek, ben je zuiniger op de spullen die je contant koopt. Geld dat je pint, geef je veel makkelijker uit. Het is belangrijk dat je kind the *pain of paying* leert.’ Door contant te betalen dus, het liefst uit hun eigen spaarpot.

Mijnhardt leerde haar kinderen, inmiddels tieners, ook dankbaar te zijn. ‘Een belangrijke eigenschap vind ik dat. Leer ze ook dingen te geven aan anderen, en besteed er aandacht aan als iemand iets voor je heeft gemaakt. Ook voor de kleine dingen, er is in onze maatschappij zo veel te krijgen. Ga maar eens naar de markt met je kind: plakje worst daar, olijfje proeven hier: stiekem kom je elke dag thuis met cadeautjes. Het helpt om tevredener te zijn met wat je wél hebt.’

GELD EN GELUKKIG Praten over geld, geld introduceren bij je kind, stapsgewijs de waarde van geld ontdekken, uitleggen hoe je aan geld komt, winkeltje spelen, het proces van geld benoemen: de opbrengst van een financiële opvoeding voelt je kind later niet alleen in zijn portemonnee. Mijnhardt: ‘Je geeft je kind op de lange termijn mee dat-ie grip op z’n geld heeft, ook als het financieel soms tegenzit.’ Abbenes voegt toe: ‘Als jij en je partner op een lijn zitten qua financiën, is je relatie gelukkiger. Kinderen hebben het dan automatisch fijner thuis. Een gezonde relatie met geld zorgt ook voor meer eigenwaarde en zelfvertrouwen. Je kind is beter tegen invloeden van buitenaf beschermd, zal minder snel in de schulden komen en verstandigere keuzes maken.’ Een hoge opbrengst dus. En zo maakt geld, goed omgaan met geld, dan toch gelukkig. ●

